

6. luku

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien sekä erityiseen pedagogiseen järjestelmään tai periaatteeseen perustuva opetus

Eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten esiopetus järjestetään Mikkelissä normaalipalveluna lasten yksilölliset kieleen ja kulttuuriin liittyvät tarpeet huomioiden. Erilaisten lasten toiminen yhdessä lisää luonnollisella tavalla suvaitsevaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Monikulttuurikasvatus on suuri rikkaus koko ryhmälle. Monikulttuurisuuskasvatusta voidaan järjestää yhteistyössä eri tahojen, esim. Monikulttuurikeskus Mimosan kanssa.

Lasten oman identiteetin tukeminen ja vahvistaminen sekä äidinkielen kehityksen tukeminen tapahtuu yhteistyössä lasten vanhempien kanssa. Kaksikielisyys rakentuu äidinkielen pohjalle. Suomen kieltä lapsi oppii leikin ja toiminnan avulla vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa. Kielen ja kommunikaation kehityksen havainnointi, arviointi ja suunnitelmallinen tukeminen on tärkeää.

14 § Saamenkieliset

Esiopetusta voidaan antaa jollakin kolmesta Suomessa puhuttavista saamen kielistä: inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame. Saamen kielellä annettavan esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Lisäksi saamenkielisen esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja erityisesti rohkaista käyttämään kieltä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista. Tavoitteena on myös lisätä lapsen valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä ja oppia saamen kieltä ja kielellä. Saamelaisalueen koulut ja päiväkodit ovat osa monikulttuurista yhteiskuntaa. Esiopetuksen tavoitteena on kasvattaa lasta monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen sekä opettaa häntä kunnioittamaan alueensa kieliä ja kulttuureja. Tärkeää on painottaa saamelaisten yhteenkuuluvuutta alueen alkuperäiskansana yli rajojen. Esiopetuksen tulee vahvistaa ja edistää lasten saamelaista identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta. Lapselle tulee kasvatuksen ja opetuksen avulla antaa mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö.

Opetuksen painoalueita ovat saamelainen kulttuuri, erityisesti joiku ja käsityöt, elinkeinot, elämäntapa ja paikallinen luonto. Kielellisen ja kulttuuriperinteen jatkumista tulee edistää yhteistyössä paikallisen yhteisön kanssa.

15 § Romanikieliset

Romanilasten esiopetuksessa otetaan huomioon romanikulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielenopetusta. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta sekä antaa hänelle mahdollisuus toimivaan kaksikieliseen kulttuuri-identiteettiin. Romanikielen opetuksen tavoitteet ovat tutustuttaa lasta leikin ja lorujen avulla romanikieleen, laajentaa sanavarastoa, edistää lausetajua ja rohkaista käyttämään omaa kieltä keskinäisessä kanssakäymisessä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista sekä kertoa romanikulttuurista, elämäntavasta, ammasteista ja historiasta. Romanilasten tulee saada esiopetuksessa erityisesti opetusta suomen/ ruotsin kielessä ja kädentaidoissa.

Vanhempien perinteisen kasvatuskäsityksen mukaan suurin osa romanilapsista on ollut kotihoidossa. Viime vuosina romanilasten määrä varhaiskasvatuksessa on lisääntynyt myös Mikkelissä. Romanilasten vanhempien luottamusta herättävän varhaiskasvatuksen kehittäminen on tärkeää yhteistyön onnistumisen kannalta. Lapsen kannalta erityisen tärkeää on itsetunnon tukeminen ja hienomotoristen taitojen harjaannuttaminen sekä sanavaraston ja käsitteiden kehittäminen. Romanikieltä ja kulttuuria voidaan käsitellä esim. musiikin, satujen ja romaniasuisten nukkien avulla vaikkapa yhdessä lasten vanhempien kanssa. Mahdollisuuksien mukaan ryhmään pyritään palkkaamaan romanitaustainen avustaja.

Linkkejä:

<http://www.romanomissio.fi/projektit/index.htm>

<http://www.dromedu.org>

Opetusmateriaalia:

Inga Angersaari. Romaniukin satureppu.2001.Romano Missio ry. Helsinki Kai Palm.

Kaalengo kentidzambena: romanilapset laulavat.1997.Opetushallitus

16 § Viittomakieliset

Viittomakielisessä opetuksessa lasten kielitausta voi olla jokin seuraavista: viittomakieli äidinkielenä, ensikielenä tai toisena kielenä. Viittomakielinen esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut kytkeytyvät läheisesti lasten kielitaustaan, joka otetaan erityisesti huomioon laadittaessa lapsen esiopetuksen suunnitelmaa tai henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Lapselle tulee antaa kasvatuksen ja opetuksen myötä mahdollisuus omaksua viittomakielinen kulttuuriperintö. Viittomakielisen esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisua, lausetajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä ja näin lisätä lapsen valmiuksia toimia viittomakielisessä ympäristössä. Tavoitteena on myös tutustuttaa lapsi valtakulttuurin ja viittomakielisen kulttuurin eroihin, kuten äänimaailman ilmiöihin ja puhuttuun kieleen sekä tulkkipalvelun käyttöön.

Esiopetuksen tavoitteet saavutetaan aikuisen ja lapsen välisessä viittomakielisessä vuorovaikutuksessa. Siinä otetaan huomioon, että lapsen kanssa viestitään pääasiallisesti visuaalisen kanavan kautta. Sekaryhmässä esiopetus toteutetaan siten, että viittomakielinen lapsi voi osallistua siihen mahdollisimman täysipainoisesti. Viittomakielisen opetuksen ja kasvatuksen turvaamiseksi voidaan käyttää tulkkausta.

Mikkelissä päiväkotiki Muksulassa on valmiudet ottaa vastaan kuulovammaisia lapsia; henkilökunta on saanut viittomakielen koulutusta ja päiväkotiin on asennettu induktio-ilmukka varusteineen. Myös äänieristykseen on kiinnitetty huomioita.

Kuulovammaisten ja kielihäiriöisten lasten opetusta järjestetään myös Mikael-koulussa Mikkelissä.

17 § Maahanmuuttajat

Esiopetusikäisen maahanmuuttajalapsen opetus on mahdollista järjestää muun esiopetuksen yhteydessä, perusopetukseen valmistavana opetuksena tai näiden yhdistelmänä. Esiopetukseen osallistuvia maahanmuuttajia erottaa toisistaan kieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika. Lasten taustat otetaan huomioon, vaikka opetuksessa toteutetaan esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lisäksi maahanmuuttajien opetuksella on erityistavoitteita, joihin pyritään paikallisten resursien ja erilaisten ratkaisumallien rajoissa. Opetuksella tuetaan suomen/ruotsin kielen ja mikäli mahdollista myös lapsen äidinkielen kehittymistä sekä mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Lapsen identiteetin rakentumiselle on merkityksellistä, että myös hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja että ne näkyvät esiopetuksen arkipäivässä. Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen tavoite on, että lapsi saavuttaa perusopetuksen aikana mahdollisimman toimivan suomen/ ruotsin kielen taidon kaikilla kielen osa-alueilla. Hyvän suomen/ ruotsin kielen hallinnan keskeisinä edellytyksinä ovat äidinkielen hallinta ja tavoitteinen oppiminen. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus opiskella suomea/ruotsia sekä ohjauksessa että luonnollisissa viestintätilanteissa suomen/ruotsinkielisten lasten ja aikuisten kanssa. Esiopetuksen keskeiset sisältöalueet harjaannuttavat kielen käytön eri toimintoihin, kotouttavat suomalaiseen kulttuuriin ja vertailevat suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin.

Tämä opetus ja lapsen äidinkielen oppimisprosessit nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen osa-alueisiin. Lapsen äidinkielen opetuksen tavoitteet puolestaan ovat ajattelun kehittyminen, itsetunnon ja persoonallisuuden ehyt kasvu sekä kielenkäyttötaitojen vahvistuminen. Keskeisellä sijalla on lapsen ilmaisukielen ja -rohkeuden lisääntyminen sekä omien näkemysten ja mielipiteiden esittäminen. Kulttuuriryhmän mukaan joko kerrottu tai kirjoitettu satu- ja tarinaperinne ovat keskeistä aineistoa.

Oman kulttuurin tukemisen tavoitteena on, että lapsi tulee tietoiseksi oman etnisen ryhmänsä kulttuuriperinnöstä ja oppii arvostamaan sitä. Kulttuuria tukevan esiopetuksen päämääränä on oman arvontunton, kulttuuristaan, taustastaan ja kielestään ylpeä, yhteiskuntaan integroitunut kaksikielinen ja -kulttuurinen aikuinen, joka kykenee siirtämään omaa kulttuuriperintöään lapsilleen.

Opetusmateriaalia ja kirjallisuutta

MIKÄ MIKÄ MAA- salkut seitsemällä kielellä, oman kulttuurin tukeminen. STM.
Aamu-aineisto. Opetushallitus
Virpi Hosio ja Anna-Leena Tiilikainen. ”Kaikkien kanssa voi leikkiä”. Materiaalia suvaitsevaisuuskasvatukseen 6-8 vuotiaille. Mikkelin ammattikorkeakoulu.2004
KLP- Kuuntelen, Puhun, Luen. Haukkarannankoulu.
Taina Koskela. TRP; toiminnallinen tapa oppia kieltä. Tammi
PIC- kuvat, PCS-kuvat
Minttu Rätty. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tammi
Kelto, mamu-koordinaattori Taru Kivijärven luentomoniste, Mikkeli 18.2.2005
Uuden Mikkelin maahanmuuttajien kotouttamisohjelma

Maahanmuuttajia ovat eri syistä Suomeen tulleet henkilöt, joilla on vähintään yhden vuoden oleskelulupa ja määritelty kotipaikka. Kotouttamislain piiriin kuuluvia maahanmuuttajia ovat kiintiöpakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat. Esiopetusikäisten maahanmuuttajalasten opetus on järjestetty Mikkeliin muun esiopetuksen yhteydessä, perusopetukseen valmistavana opetuksena tai näiden yhdistelmänä. Valmistava esiopetus täydentää esiopetusta sekä suomen kielen kehittämistä.

Valmistava opetus (450 h) on eheytettyä ja perustuu leikinomaisuuteen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan. Valmistavasta esiopetuksesta vastaa maahanmuuttajalasten opettaja, esikoulunopettaja ja kelto yhteistyössä. Opetuksen tulee luoda perusta oppilaan kaksikielisyydelle. Tavoitteena on tukea maahanmuuttajalasten kouluvalmiuksia.

Kiertävä erityislastentarhanopettaja osallistuu hoitopaikkajärjestelyihin ja lasten tuen tarpeen arviointiin. Maahanmuuttajalasten esiopetuksen tukitoimenpiteitä ovat tarvittaessa ryhmäkoon alennus tai ryhmäavustaja , mahdollisuuksien mukaan äidinkielen. Kiintiöpakolaisten asioita hoitaa Mikkelin pakolaistoimisto. Pakolaistoimiston työntekijät työskentelevät lasten vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan tukena hoidon alkuvaiheessa, jolloin perehdytetään vanhempia hoitopaikkaan ja suomalaiseen varhaiskasvatukseen. He välittävät tulkkipalveluita, jotka ovat kiintiöpakolaisille ilmaisia ja järjestävät eri kulttuureihin liittyvää perehdytystä ja koulutusta varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Mamu-työryhmä (koostuu lähinnä pakolaistoimiston työntekijöistä, päivähoidon työntekijöistä ja keltosta, mamu- opettajasta) pyrkii omalta osaltaan helpottamaan maahanmuuttajalasten sopeutumista päivähoidon arkeen. Työryhmä konsultoi tarvittaessa asiantuntijoita.

Linkkejä:

<http://www.ofw.fi/Mimosa>

http://www.stakes.fi/varttua/linkit/linkit_monikulttuurisuus.htm

<http://www.uvi.fi>

<http://www.kolumbus.fi/mukamat/esite/index.htm>

MAAHANMUUTTAJALASTEN KIELIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN

Kielipalvelut ovat joko tulkki- tai käännöspalveluja. Kielipalveluja järjestetään, jos lapsen vanhemmat eivät osaa suomen kieltä. Tulkkipalveluja käytetään pääasiassa virallisissa lapsen asioita koskevissa neuvotteluissa hoidon alkuvaiheessa tai esim. varhaiserityiskasvatukseen liittyvissä neuvotteluissa. Viralliset tulkkipalvelut ovat maksullisia ja niiden tarpeellisuudesta/ tilaamisesta on neuvoteltava oman yksikön esimiehen kanssa. Eri-tyistä tukea tarvitsevien lasten neuvotteluihin tulkkauksen järjestää neuvottelun koolle kutsunut taho. Tulkkipalveluja on mahdollista saada myös etätulkkauksena (kaiutin) puhelimen avulla. Epävirallista tulkkaus- ja käännösapua voi kysyä mm. Monikulttuurikeskus Mimosasta. Huom. Kiintiöpakolaisten kielipalvelut varhaiskasvatuksen tarpeisiin tilataan aina pakolaistoimiston kautta.

Tietoa maahanmuuttajien asioista yleensä ja erityisesti kielipalveluista löytyy Työministeriön internetsivuilta osoitteesta www.mol.fi/migration (haku: tulkkaus- ja käännöspalvelut)

18 § Erityiseen pedagogiseen järjestelmään tai periaatteeseen perustuva esiopetus

Esiopetuksen järjestäminen on mahdollista perustaa erilaisille pedagogisille ratkaisuille, joissa korostuu kieli tai ihmisen kehittyminen taiteen ja käytännön toiminnan myötä. Tällaisia ovat esimerkiksi vieraskielinen ja kielikyöpyopetus sekä steiner- tai montessoripedagogiikka. Näitä ratkaisuja käytettäessä on erityisen tärkeää, että lapsen huoltaja saa riittävästi tietoa käytettävästä toimintafilosofiasta ja opetuksen erityistavoitteista. Esiopetuksen opetuskielestä on säädetty perusopetuslaissa. Esiopetuksen opetuskielillä ja muulla kielellä annettava esiopetus muodostavat kokonaisuuden. Yleistavoitteiden lisäksi tällaisessa esiopetuksessa pyritään erityistavoitteisiin. Suppeimmillaan tavoitteena on herättää lapsen mielenkiinto kieltä kohtaan. Laajimmillaan pyritään luomaan lapselle valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä. Etätavoitteena voi tällöin olla, että lapsi pystyy perusopetukseen siirtymään opiskelemaan sekä esiopetuksen opetuskielillä että kyseisellä muulla kielellä. Jos ryhmässä on kielelliseltä taustaltaan erilaisia lapsia, heidän kielelliset tavoitteensakin ovat erilaiset. Niiden saavuttamista tuetaan tarvittaessa opetusta eriyttämällä. Mitä laajempaa muun kielen käyttö esiopetuksessa on, sitä suurempia vaatimuksia se asettaa oppimisympäristölle.

Mikkelissä erityiseen pedagogiseen järjestelmään tai periaatteeseen perustuvaa esiopetusta tarjotaan Montessorileikkikoulussa ja Englanninkielisessä leikkikoulussa.